

Alta vall del Ter (versió 1)

Ja som dalt. Lo panorama que presenten des d'aquí la coma de Vaca i la vall del Freser és indescriptible, tanta grandesa aclapara l'esperit. Per altra part tots estem mig emborratxats per el calor i fatiga i més que tots lo guia que, a més de calor i fatiga, havia ficat en son cos una mica massa de suc de pàmpol que li feia veure los cims dobles, de tal manera que fou precís despedir-lo; per altra part, lo camí nos és ja sabut des d'aquí.

Ja no havem de pujar més. Aquesta exclamació nos fa emprendre amb més delit la baixada per les immenses pastures de Fontlletera, aturant-nos a refrescar nostres gorges en aquesta deliciosa font. Per moments esperem descobrir la vall del Ter i en son fons Camprodon a ont trobarem descans per nostres cossos fatigats, puix veiem ja grans ramats d'eugues, de bous i de bens que tranquil·lament pasturen per aquí.

"Camprodon!" exclama lo que va a davant, i tots correm anhelosos a veure lo port de nostre descans; al lluny blanca boirina nos anuncia un aplec de cases: allò és Camprodon. "-Quant hi ha?" preguntem. "-Unes tres hores i mitja". I eren ja les cinc de la tarda!

Lo baixar cap a la vall del Ter no va ser baixar, va ser despenyar-se, a penes se segueix cap camí, se va al dret, lo desig d'arribar a port és l'únic que ens guia.

Per fi arribem a Tegurà, deprés d'haver vist de lluny Setcases, miserable poblet en una posició molt parescuda a la de Queralbs i a la mateixa de Tegurà. Queralbs, Setcases i Tegurà, tres pobles distints i un sol verdader: tots tres presentant la mateixa repugnant fesonomia i tots tres estant sentats o millor encastats en deliciosos llocs. Aquí sembla que els homes haurien d'admirar més la naturalesa que els de per 'vall, puix esta és més bella, i ells estan més lluny d'ella malgrat de viure-hi, i no obstant succeeix tot lo contrari!

De Tegurà arribem amb quatre salts, ja podem posar-n'hi quatre mil, a Sant Martí de Vilallonga, deprés d'haver travessat lo Ter per rústic pont o millor palanca. Som ja a entrada de fosc i és impossible apreciar tota la riquesa de color d'aqueixa vall fascinadora.

Esteve Suñol, "Puigmal", dins *la Renaixensa*, 1880, p. 174-183.

Alta vall del Ter (Versió 2)

Tenim enfront altra pujada tant o més dolenta que la de Torreneules: hem de guaniar et Coll de la Marrana, dalt del massís que separa les aigües del Freser de les que van al Ter. La calor i la fatiga arriben a aclaparar l'esperit en aquestes endiablades costes, que mai s'acaben; mes, un cop dalt, tot se dóna per ben empleat. La vista de la Coma de Vaca i de la vall del Freser és des d'aquí d'una grandesa sobirana: no hi ha paraules per a descriure una topografia com aquesta ni per a donar idea de la majestat de semblants deserts. Per altra banda, alguna cosa hi ha que ajuda força a veure amb

bons ulls tot lo que des del Coll de la Marrana pot contemplar-se: ja no hem de pujar més; ja des d'aquí ha de ser tot baixada fins a Camprodon. Efectivament: baixem primer per les immenses pastures de Font Lletera, a on remuguen grans ramats d'eugues, i bous, i bens, i ovelles; baixem després cap a la vall del Ter passant per Tregurà, altre poble de barraques, que, com aquell de Queraups i el de Setcases, que tenim a la vista, està encastat en lo més esquerp de la muntania; i baixem, per fi, Ter avall cap a Sant Martí de Vilallonga i cap a Llanars, per damunt d'una ablanida catifa d'herba fina d'un verd inimitable, i per entre grans arbredes qual brancatge remou l'oreig suau. I el cant reposat i ple de poesia d'aquesta naturalesa exuberant, que melangiosament se fa sentir per tota la fermosa vall en esta hora tranquil·la del capvespre, fa oblidar totes les fatigues passades; i així arribem a Camprodon, ja negra nit i ben cansats, però ben contents d'aquesta llarguíssima jornada de 19 hores passades al través de lo més grandíols i més feréstec del Pirineu català.

Esteve Sunyol, "Puigmal", dins *Llibre de memòries*, 1903.